

Το θέατρο
στην Αρχαία
Μεσσήνη

«Με εξέπληξε η ακμή της Αρχαίας Μεσσήνης»

Ο ανασκαφέας και αναστηλωτής Πέτρος Θέμελης υπογράφει έναν πλήρη οδηγό για την πόλη που έφερε στο φως και της έδωσε μορφή μέσα από σκόρπιους λίθους

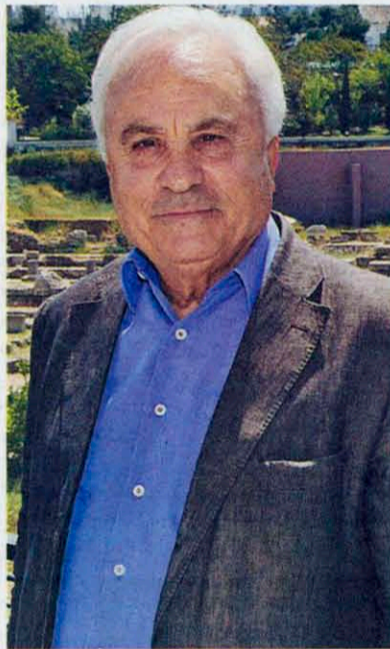
ΤΗΣ
ΕΡΗΣ ΒΑΡΔΑΚΗ

Βρίσκεται από τον Μάρτιο στην Αρχαία Μεσσήνη. Αυτό πράττει εδώ και 33 ολόκληρα χρόνια. Το ανασκαφικό και αναστηλωτικό έργο συνεχίζεται, κόντρα σε κάθε δυσκολία, καθώς από το 2015 οι εργασίες προχωρούν αποκλειστικά με ιδιωτικά κονδύλια και χορηγίες. Όπως όμως έχει δηλώσει ο Πέτρος Θέμελης, η Αρχαία Μεσσήνη είναι το πάθος του. Η κουβέντα μας γίνεται με αφορμή την κυκλοφορία από τις εκδόσεις Καπόν ενός καλαίσθητου οδηγού για τον αρχαιολογικό αυτόν χώρο, τον οποίο υπογράφει ο ίδιος. Η αρχαία πόλη παρουσιάζεται με τρόπο εποπτικό, με ένα κείμενο που ενσωματώνει τα τελευταία πορίσματα της έρευνας, με λόγο απλό και κατανοητό, «χωρίς περιττολογίες που αφορούν μόνο ειδικούς» αναφέρει ο Πέτρος Θέμελης.

Η πόλη του Επαμεινώνδα

Κάτω λοιπόν από το βουνό της Ιθώμης, μόλις 30 χλμ. από την πόλη της Καλαμάτας, η Αρχαία Μεσσήνη είναι σήμερα μία από τις καλύτερες σωζόμενες πόλεις της Αρχαίας Ελλάδας. Προστατευόμενη με κραταιά τείχη οικοδομήθηκε, από τον θηβαίο στρατηγό Επαμεινώνδα και τους αργείους συμμάχους του, το 369 π.Χ., μετά τη μάχη στα Λεύκτρα της Βοιωτίας (371 π.Χ.), ως απάντηση στις επεκτατικές τάσεις των Σπαρτιατών στην Πελοπόννησο. Οι Μεσσήνιοι της διασποράς που είχαν καταφύγει στη Σικελία και στην Κυρηναική, όταν εκτοπίστηκαν από τη Ναύπακτο και την Κεφαλληνία στο τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου το 404 π.Χ., ανταποκρίθηκαν πρόθυμα στο κάλεσμα του Επαμεινώνδα για εγκατάσταση στη νέα πρωτεύουσα της αυτόνομης Μεσσηνίας.

«Μας εξέπληξε και εμάς τους ίδιους αυτή η σπουδαία πόλη για την αρχαιότητά» αναφέρει μιλώντας στο «Βήμα» ο Πέτρος Θέμελης. «Δεν περίμενε κανείς μια πόλη στο δυτικό άκρο της Πελοπον-

Ο Πέτρος Θέμελης το 1986 ανέλαβε τη διεύθυνση των ανασκαφών της Αρχαίας Μεσσήνης, δουλεύοντας ακούραστα για την ανάδειξή της

νήσου, μια επαρχία δηλαδή σε σχέση με τα μεγάλα κέντρα της αρχαιότητας, που ήταν κατά κύριο λόγο η Αθήνα, η Κόρινθος και το Αργος, να έχει τέτοια ακμή. Είναι μια ακμή που ξεκινά τον 4ο αιώνα π.Χ., δηλαδή την Ελληνιστική Περίοδο. Κυρίως τον 1ο αιώνα π.Χ. και όλη την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η πόλη αυτή λειτουργούσε άψογα, με τους παλιούς θεσμούς της, όπως της το είχε επιτρέψει η ρωμαϊκή εξουσία. Με δικούς της κυβερνήτες, οι οποίοι διοικούσαν όλη την επαρχία της Αχαΐας, στην οποία υπαγόταν και η Μεσσηνία. Δεν υπήρχαν πόλεμοι. Υπήρχε η λεγόμενη Pax Romana, η οποία οδήγησε τις πόλεις σε μια νέα ευημερία. Τα κτίρια επισκευάζονται, ζουν μια δεύτερη ακμή, όπως σταδιακά με την κατάρρευση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, τον 4ο αιώνα μ.Χ., επέρχεται η πτώση. Η

αριστοκρατία και η ελίτ μετακινούνται σε ασφαλέστερα και υψηλότερα μέρη, υπάρχει κρίση και μένουν, μεταξύ των ερειπίων της αρχαίας πόλης, οι φτωχότεροι. Καλλιεργούν τη γη, γκρεμίζουν τα κτίρια, παίρνουν τους μεταλλικούς συνδέσμους για να φτιάξουν εργαλεία και η πόλη περνά στην παρακμή. Ουσιαστικά το εντυπωσιακό θέατρο χρησιμοποιείται ως λατομείο».

Η Μεσσήνη του Πausανία

Η Μεσσήνη είναι κυρίως γνωστή μέσα από την περιγραφή του Πausανία. Την επισκέπτεται μεταξύ 155 και 160 μ.Χ. Εντυπωσιασμένος αναφέρει ότι οι οχυρώσεις της, κατασκευασμένες με λίθινα αγκωνάρια ως τις επάλξεις, είναι ισχυρότερες από εκείνες της Ρόδου, του Βυζαντίου, ακόμα και της Βαβυλώνας. Επισκέπτεται την Αγορά, βλέπει την Κρήνη Αρσινόη, τους ναούς και τα λατρευτικά αγάλματα. Περιγράφει το Ασκληπιείο, κατάμεστο από αγάλματα του μεσσηνίου γλύπτη Δαμοφώντα, μετά το Ιεροθύσιο με αγάλματα των 12 θεών και έναν χάλκινο ανδριάντα του Επαμεινώνδα και κατόπιν το Στάδιο και το Γυμνάσιο με ιερά και αγάλματα του Ηρακλή, του Θηορέα και του Ερμή. Επιστρέφοντας από το Στάδιο μνημονεύει το Θέατρο και το Ιερό του Σάραπη και της Ισιδας, την Κρήνη Κλεψύδρα και τέλος το ιερό του Δία Ιθωμάτα στην κορυφή της Ιθώμης.

Οι ανασκαφές

Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία άρχισε τις ανασκαφικές έρευνες στην Αρχαία Μεσσήνη το 1895 με τον σάμιο αρχαιολόγο Θεμιστοκλή Σοφούλη, μετέπειτα πρωθυπουργό της Ελλάδας. Το 1957 ανέλαβε τις ανασκαφές ο καθηγητής και γραμματέας της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας Αναστάσιος Ορλάνδος. Με τις προσπάθειες του ίδιου και των προκατόχων του ήρθε στο φως το μεγαλύτερο μέρος του οικοδομικού συγκροτήματος του Ασκληπιείου.

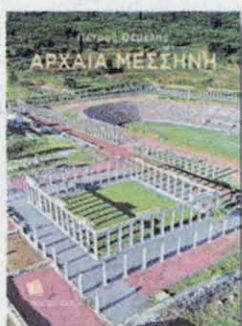
Το 1986 η σκυτάλη πέρασε στον Πέτρο Θέμελη. Την πρώτη φορά που επισκέφθη-

κε το μέρος, αντίκρισε έναν χώρο χέρσο, με μικρές ιδιοκτησίες που χωρίζονταν με μάντρες και δύσβατα μονοπάτια που καλύπτονταν με βάτα. Από το εντυπωσιακό σήμερα Στάδιο, που μαρτυρεί τη σημασία της αγωγής των νέων και της άθλησης για την κοινωνία της Μεσσηνίας, εξέιχαν μόνο δύο-τρεις κολόνες. «Το στάδιο καλυπτόταν από μια επίστροφη τεσσάρων-πέντε μέτρων χώματος. Περιπατούσαμε πάνω σε ένα επίπεδο έδαφος που έκρυβε κάτω του διαλυμένα κτίρια, τα οποία αναστηλώθηκαν πέτρα-πέτρα. Γιατί η Μεσσήνη δεν ήταν μια πόλη όπως η Αθήνα, με όρθια μνημεία» αναφέρει ο Πέτρος Θέμελης.

Σήμερα όμως, έπειτα από μακροχρόνιες στερωπικές και αναστηλωτικές επεμβάσεις, το Θέατρο, που στέκεται επάξια δίπλα σε αυτό της Επιδαύρου, το Εκκλησιαστήριο και το μεγαλειώδες Στάδιο είναι ικανά να δεχθούν θεατές.

Όπως αναφέρει ο Πέτρος Θέμελης, πλέον έχουν έρθει στο φως όλα τα δημόσια κτίρια και ιερά οικοδομήματα της πόλης που περιέγραψε ο Πausανίας, εκτός από τους ναούς του Δία Σωτήρα και του Ποσειδώνος στη βορειοανατολική πλευρά της Αγοράς. Οι θέσεις τους έχουν όμως εντοπιστεί και αναμένεται να έρθουν στο φως τα επόμενα χρόνια, με τον Πέτρο Θέμελη να εκτιμά ότι η άρση, εξαιτίας της μικρής επίχωσης, θα έχει επιφέρει καταστροφή μέχρι τα θεμέλια. Από τον Σεπτέμβριο όμως οι ανασκαφικές εργασίες θα συνεχιστούν στο Ιερό της Ισιδας και του Σάραπη, το οποίο εντυπωσιάζει με μία σειρά υπόγειων θαλάμων που επικοινωνούν μεταξύ τους και χρησιμοποιούνταν πιθανότατα για τη μύηση των πιστών.

Με συνοδοιπόρο λοιπόν τα περιεκτικά κείμενα του Πέτρου Θέμελη, τις εικόνες και τα σχέδια που φιλοξενεί ο οδηγός, ο επισκέπτης μπορεί να γνωρίσει την ιστορία της Αρχαίας Μεσσηνίας και να περιηγηθεί στις μνημειακές οχυρώσεις, στο Θέατρο, στην Αγορά και στα ιερά της, στο εντυπωσιακό Στάδιο, στο Γυμνάσιο και στην Παλαίστρα, νιώθοντας ότι περπατά μέσα στην καρδιά μιας αρχαίας ελληνικής πόλης.

Το εξώφυλλο του οδηγού της Αρχαίας Μεσσήνης που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Καπόν